

K T A B Y A T

Polat SEL*

M. Altay Gökbilgin, Veysi Akın, Cengiz Bulut, Prof. Tayyip Gökbilgin'in Edirne Makaleleri, Trakya Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, Edirne 2015, 304 s.

Edirne bugüne kadar birçok air, yazar, akademisyen yeti tirmi ve hakkında de i ik türlerde eserler yazılmı tarihî bir ehirdir. Edirne sadece sanatkâr ruhlu air ve yazarlar tarafından çe itli yönleriyle ele alınmamı , aynı zamanda kültür tarihçileri ve ilim adamları tarafından da kültürel ve tarihsel cepheleriyle üzerinde durulmu bir mekândır. Bu de erli ilim adamlarından ve kültür tarihçilerinden birisi de M. Tayyip Gökbilgin'dir. Gökbilgin de erli bir kültür tarihçisi ve önemli bir akademisyendir. Pek çok tarihî konuda çe itli eserler ortaya koymu tur. Bunlardan birisi de Edirne üzerine yapmı oldu u çalı madır.

M.Tayyip Gökbilgin'in Edirne Makaleleri adlı çalı ma, Recep Zogo'nun yayın yönetmenli inde, 3 ki ilik (M. Altay Gökbilgin, Veysi Akın, Cengiz Bulut) bir ekip tarafından hazırlanmı , Trakya Üniversitesi tarafından basılmı tır.

Edirne Makaleleri'nin yazarı Tayyip Gökbilgin de erli bir akademisyen, tarihçi, çalı malarıyla sahasında öncü olmu önemli bir ahsiyet olarak hafızalara kazınmı birisidir. Bu de erli ilim adamı Hacı Mehmet Efendi ile Hatice Hanım'ın yedi çocu undan birisi olarak 1907'de Ordu'da do ar. Gökbilgin dünyaya gelir gelmez soyadıyla e de er bir ilmiye ailenin mensubu olma sıfatına eri ir. Dedeleri de geçmi te Samsun'un Çaramba ilçesinde kadılık ve müderrislik yaptıklarından çevrede onlara takılan ad Hocazâdelerdir. Anne tarafına bakıldı ındaysa ailesinin Kayseri'nin Bünyan ilçesinden geldi i ve "Ehliimanzâdeler" lakabıyla maruf oldu u anla ılmaktadır.

* Ar . Gör., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
polatsel@trakya.edu.tr

Böylesine önemli bir ailenin bireyi olan Gökbilgin, ilkö renimini Samsun'un Çar amba ilçesinde tamamlar. Mütareke sebebiyle ara vermek zorunda kaldı ı ortaö renimini ise Samsun, Erzurum ve Trabzon muallim mekteplerinde sürdürerek tamamlar. Mezuniyet sonrası Tercen, Erzurum, spir ve Samsun'un Çar amba ilçesinde ö retmenlik yapar. Bu sıralarda Ankara'da DTCF'de açılan Hungaroloji bölümüne giren Gökbilgin, bir taraftan burada bulundu u süre içerisinde yabancı dil seviyesini ilerletirken di er taraftan da hocası Prof. L. Rasonyi'nin de deste iyle Macaristan'a giderek Macar dil, kültür ve tarihî sahasında incelemeler yapmaya ba lar. Ara tırmaları neticesinde Macar ar iv ve kaynaklarını yakından tanıma olana ı bulur. Böylece ileride yapaca ı çalı malar için bir altyapı olu turmu olur. 1940 yılında "Osmanlı Tarihinin Macarca Kaynakları" adlı bitirme teziyle DTCF'den mezun olan yazar, 1942 yılında stanbul Üniversitesi'nde tarih kürsüsünde asistan olarak bilim hayatına-girer.

Bir süre sonra "Rumeli'de Yörükler ve Tatarlar" adlı çalı masıyla doçent unvanını almaya hak kazanır. 1943 yılında Yeni ve Son Ça lar Kürsüsünde göreve ba lamasının ardından 1953 yılında kürsünün ikiye ayrılmasıyla Yeniça kürsüsünde görevine devam eder. 1955 yılında Ortaça kürsüsüne Profesör olarak atanan Gökbilgin, asıl hedefi olan Osmanlı müesseseleri, kaynakları ve medeniyeti üzerine bir kürsü kurma imkânına 1961'de kavu ur. 1977 yılına kadar aktif bir ekilde üniversitede ders vermeye devam eden M. Tayyip Gökbilgin yukarıda adı geçen tarihten itibaren fakülteadaki görevinden emekliye ayrılır.

Hayat hikâyesini ve ö renim hayatını burada kısaca özetledi imiz Tayyip Gökbilgin ya amı boyunca birçok sempozyum, konferans, seminere katılımı , bunun yanı sıra da *slâm Ansiklopedisi*, *Bellekten*, *Tarih Dergisi*, *Vakıflar Dergisi*, *Türkiyat Mecmuası*, *Türcica* gibi bilimsel dergilerde ve geni çaplı ara tırmalarda da yer almı tır. Kendisi sadece sahasıyla ilgili de il, aynı zamanda ülkenin gündemi ve toplum ile ilgili gözlemlerini ve dü üncelerini de çe itli gazetelerde zaman zaman payla mı tır. Gökbilgin'in ilim alanına yaptığı ı katkılar dolayısıyla kendisine yerli ve yabancı cemiyetler tarafından birçok ödül verilmi tir.

Son derece yo un ve verimli bir akademik hayatın sahibi olan Tayyip Gökbilgin'in üretmi oldu u eserlerin bir kısmı da Edirne ve Balkan co rafyası tarihi üzerinedir. Yazarın Edirne'yle ilgili olarak yazdı ı eserleri unlardır:

-XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Pa a Livası

-Vakıflar-Mülkler Mukataaları (1952)

-*Rumeli'de Yörükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihan* (1957)

- slâm Ansiklopedisi'ndeki "Edirne" maddesi.

-Ayrıca yazarın Edirne'de bir üniversite kurulmasına dair dü üncelerini belirtti i yazılar da bulunmaktadır.

Gökbilgin'in *Edirne Makaleleri* adlı çalı ması daha önce de belirtti imiz gibi bir komisyon tarafından hazırlanarak Trakya Üniversitesi Yayınları'ndan çıkmı tır. Kitabın ba nda Edirne'nin tarihsel ve kültürel mirasına son derece duyarlı Rektörümüz Prof. Dr. Yener Yörük'ün bir takdim yazısı yer almaktadır. Hemen ardından da M. Tayyip Gökbilgin'in o lunun *Edirne Makalelerine* deste inden dolayı Rektör Prof. Dr. Yener Yörük'e ithafen yazmı oldu u bir te ekkür yazısı bulunmaktadır. Bu takdim yazılarının ardından Tayyip Gökbilgin'in hayatı, çalı maları üzerine ilk olarak Yrd. Doç. Dr. Veysi Akın'ın "M. Tayyip Gökbilgin", sonrasında da Prof. Dr. Mübahat S. Kütüko lu'nun "Prof. M. Tayyip Gökbilgin'in Ardından" ba lıklı yazıları yer alır.

Bu takdim, ithaf, biyografi vb. yazılardan sonra Tayyip Gökbilgin'in Edirne ile ilgili yazmı oldu u makaleler ba lar. Bu makalelerden ilki "*kinci Murat Zamanında Edirne*" adını ta ır. Yazısında yazar kinci Murat döneminde yapılan cami, medrese ve Mevlevihâneler hakkında detaylı bilgi verir.

kinci yazı "*Kanunî Sultan Süleyman Devri Ba larında Rumeli Eyaleti, Livaları, ehir ve Kasabaları*" adlı çalı madır. Bu çalı masında yazar Topkapı Sarayında rastladı ı mücmel defterlerin Rumeli'deki liva, ehir ve kasabaların statüsü, ba lı bulundu u yerler, kimin ve ne suretle tasarrufunda oldu u, ehir gelirlerinin miktarı gibi konulara dair bilgi verdi ini söyler. Yazının sonunda da Rumeli'nde vaki olan ehirler ve kasabalarla ilgili geni bir defter kaynakçası sunar.

Kanuni dönemiyle ilgili yazının ardından tamamen Fransızca olarak yazılan ve ba lı ı "*Eyalet de Roumlı, Ses Livas, Ses Villes, Leurs Revunus Et Leurs Propriétaires, au Debut du Regne de Solman Le Mgnıfıque*" adını ta ıyan bir yazı gelir.

"*Mihailo ulları (Mihâl Bey, Köse Mihal ve Gazi Mihal)*" adlı çalı mada ise yazarın Mihailo ullarının Rumeli ve çevresinde Osmanlı mparatorlu u bünyesinde katıldıkları fetihler, devlete olan faydaları ve ecereleleri hakkında ayrıntılar mevcuttur.

“*Tarihimizde Edirne'nin Mevkii ve Tarihçileri*” adlı yazıda, Edirne'nin tarih içerisindeki konumu, imparatorluk içerisindeki önemi, geçirdiği savaşlar ve burada yetmiş tarihçiler hakkında bilgi verilir.

“*Edirne*” başlıklı yazı, Edirne'nin coğrafi konumu, tarihî, tarihî eserleri, idari yapısı ve köyleriyle ilgili bilgiler içerir.

“*Edirne Hakkında Yazılmış Tarihler ve Enis-ül Müsâmirîn*” başlıklı yazıda, Be ir Çelebi'nin *Hikâyet-i Be ir Çelebi* adlı risalesinden başlanarak Abdurrahman Hibri'nin Enis'ül Müsâmirîn adlı çalışması hakkında önemli bilgiler verilmektedir.

“*Edirne ehrinin Kurucuları*” adlı yazıda, yazar, Edirne'nin imar ve iskân faaliyetleri hakkında bilgi vermesinin yanında Edirne ehrinin genişlemesi, sınırları, ehrin kurulmasında aktif rol oynayan kurucu aileler hakkında bilgi verir.

“*XV. Asrın Birinci Yarısında II. Murat Devrinde Hristiyan Birliği ve Osmanlı-Macar Mücadeleleri Esnasında Edirne*” adlı yazı, II. Murat devrinde Osmanlı-Macar mücadeleleriyle, bu dönemde Hristiyan birliğinin Osmanlı imparatorluğu ile olan ilişkileri hakkında bilgiler ihtiva eder.

Kitaptaki bir diğer yazı, “*Edirne'nin 600. Yıldönümü ve Edirne Üniversitesi*” başlığını içerir. Yazar yazısında Edirne'nin coğrafi olarak önemli bir rolü oynamasının yanı sıra geçmişten günümüze kadar önemli bir ilim ve kültür merkezi olduğunu dikkat çeker. Dolayısıyla da böylesine önemli bir imparatorluk başkentinde üniversitenin bulunmasının elzem olduğunu söyler.

Kitapta yer alan son yazı ise “*Edirne Üniversitesi Niçin Gereklidir*” başlıklı yazıdır. Yazar burada da Edirne'nin önemli askeri ve siyasi olaylara tanıklık etmesinin yanında sosyo-kültürel açıdan da gelişmiş bir bölge olduğunu kanıtlar. Balkanlardaki altı asırlık hâkimiyet sonrasında ortaya çıkan tarihî, edebî, folklor, güzel sanatlar müesseseleri üzerine yapılacak çalışmaları ve incelemelerin de ilim hayatına ciddi katkılar sağlayacağını kanaatinde.

ehre odaklı bu tür çalışmalar kusuz ehrin tarihsel, kültürel, coğrafi vb. yönlerine son derece önemli katkılar sunmakta, ehrin tanınmasında ve anlaşılmasında faydalara naildır. Bu tarz çalışmalar deyim yerindeyse âdetâ ehrin monografileridir. Onlar sayesinde ehrin görünen yüzünün ardındaki görünemeyen katmanları keşfeder ve algılarız. Dolayısıyla ehrimizi bu yönleriyle bize açan bu çalışmaları dolayı üniversite yönetimini ve çalışmaları emeği geçen tüm ekibi kutluyoruz.